

Wstęp

Dominik Bień | Redaktor Naczelny

Ostatni rok zmusza nas do pytań i niepokoju o najbliższą przyszłość. Mijające miesiące z kolei każą zastanawiać się nad powrotem do rzeczywistości i tego, jak będzie wyglądał świat po COVID-19. Wydaje się, że ten problem jest jedną z najczęściej poruszanych kwestii w dyskursie prasowym i naukowym. W związku z tym, że prawdopodobnie nigdy w historii nie mieliśmy tak wielu naukowców i tak duże środki nie były przeznaczane na naukę, aktualny kryzys, pod względem politycznym, społecznym, biologicznym, będzie jednym z najlepiej rozpoznanych kryzysów. Jego efektem będzie też ogrom różnego rodzaju materiałów źródłowych, które będą możliwe do wykorzystania w przyszłości. Prowadzone są badania ankietowe (na mniejszą i większą skalę), zbierane materiały archiwalne, organizowane konkursy na wspomnienia. Chyba pierwszy raz w historii tak wiele osób rozumie, jak duże znaczenie mogą mieć tego rodzaju źródła. Być może oznacza to przejście do większego skupienia na społecznych aspektach funkcjonowania rzeczywistości i życia codziennym.

W podwójnym numerze czasopisma (9/10) tylko jeden artykuł dotyczy pandemii COVID-19, nie oznacza to jednak tego, że dla młodych badaczy, stojących u progu swoich karier naukowych, pandemia nie stanie się faktem znaczącym, konstytuującym ich dalsze postrzeganie świata, a przez to kierunki i sposób prowadzenia badań. Trudno powiedzieć, na ile będziemy mówili w przyszłości np. o pokoleniu pandemii, przełomie historycznym lub ubierzemy to w inne słowa. Faktem wydaje się to, że będziemy to traktowali jako znaczące wydarzenie, zarówno w indywidualnych biografjach, jak i historii świata.

COVID-19 rozbudził również problemy związane z zaufaniem dla naukowców i nauki jako takiej. Pojawiło się sporo osób i środowisk wprost podważających istnienie wirusa, konieczność szczepień,

stosowane obostrzenia. Bardzo często spotykają się z wrogą lub sarkastyczną reakcją ze strony większości społeczeństwa. Warto się jednak zastanowić (zamiast automatycznie potępiać), skąd takie reakcje się biorą? Czy nie jest to próba ponownej racjonalizacji świata, który się rozsypał? Czy nie jest to reakcja na utratę pracy własną lub bliskich? Czy wreszcie nie powinniśmy szukać przyczyny w edukacji, nie tylko wśród dzieci i młodzieży, ale także wśród osób dorosłych. Czy nie jest tak, że naukowcy zbyt często zamykają się w wieżach z kości słoniowej, zapominając o popularyzacji wyników swoich badań (także dlatego, że popularyzacja nie jest doceniana w różnego rodzaju ocenach pracowniczych)? Na te wszystkie pytania trzeba będzie udzielić odpowiedzi, jeżeli nie chcemy doprowadzić do kolejnego pęknięcia w społeczeństwie.

Próbą upowszechnienia wyników badań naukowych jest działalność naszego czasopisma. Mamy nadzieję, że poniższe teksty trafią do środowisk zainteresowanych tematyką naukową nie tylko na uczelniach, ale również do praktyków i pasjonatów poszczególnych tematów. Wszystkie artykuły publikowane w „Progressie” są dostępne nieodpłatnie w formie online oraz tradycyjnej. Opłat za publikację nie ponoszą również autorzy nadsyłający artykuły.

W pierwszej części czasopisma znalazły się artykuły prawnicze napisane przez młodych naukowców z UG, ale również spoza gdańskiej uczelni. Autorzy poruszają się wokół całego spektrum zagadnień z różnych subdyscyplin prawa. Jacek Jastrzębski podnosi kwestię prawnych instrumentów ochrony wierzycieli spółki, w przypadku przeprowadzenia podziału spółki na poziomie krajowym i transgranicznym. Omówienia dokonuje na podstawie szerokich źródeł, zarówno z prawa krajowego, jak i międzynarodowego.

Kolejny tekst dotyczy tematu szerszej partycypacji obywateli w życiu wspólnoty samorządowej poprzez powoływanie społecznego asystenta radnego gminy. Paweł Bącał przytacza przykłady gmin, w których takie rozwiązania wprowadzono lub zmierzano do ich wprowadzenia. Rozważa również ich legalność w oparciu na orzecznictwie nadzorczym i sądowym, dochodząc do wniosku, że „w obecnym stanie prawnym nie jest możliwe powołanie społecznych asystentów radnego”.

Problem konfliktu interesów przy realizacji celu publicznego w instytucji wyłączenia podejmuje Karolina Muzyczka. W swojej analizie wychodzi od kwestii podstawowych, jakimi są konflikty wartości, wskazując na możliwość ich pojawienia się na styku interesu publicznego i prywatnego. Autorka jako cel swoich rozważań wskazuje zdefiniowanie tych właśnie pojęć (interes publiczny i prywatny), opierając się na piśmiennictwie, orzecznictwie i ustawodawstwie, i ostatecznie dochodzi do wniosku, że organy administracji publicznej nie mogą działać w sposób dowolny „bez wzięcia pod uwagę wszystkich interesów społecznych, a w dalszej kolejności także interesów indywidualnych”.

Tematem kontrowersyjnym i niezwykle medialnym zajęła się Anna Maciąg, rozważając pod kątem prawnym sytuację cofnięcia pozwolenia na broń. Autorka zastrzega, że prawo do posiadania broni nie jest prawem gwarantowanym w Konstytucji i jest obłożone wieloma warunkami. Jego cofnięcie z kolei również wiąże się z pewnymi kontrowersjami w zakresie możliwego zastosowania, wokół których koncentruje się treść artykułu.

Daria Mikos omówiła w swoim artykule formy szczególne testamentu, a dokładnie testament ustny, testament podrózny oraz testament wojskowy. Z tekstu czytelnik dowiaduje się, jakie okoliczności uzasadniają sporządzenie takich form testamentu, sposób ich sporządzenia oraz „sposoby stwierdzenia ich treści w prawie polskim”. Autorka podkreśla, że ze względu na zmieniające się okoliczności należy wprowadzić zmiany w przytaczanych regulacjach ze względu na pojawiające się w przypadku ich zastosowania nadużycia.

W obszarze prawa morskiego porusza się Michał Małczyński. Taka tematyka wpisuje się w morski charakter Uniwersytetu Gdańskiego, który reprezentuje autor. Celem stawianym w tekście jest wskazanie związków między faktem podejmowania badań nad „przyczynami i okolicznościami wypadków morskich” ze „zwiększeniem bezpieczeństwa morskiego”. Wydaje się, że cel ten udaje się autorowi zrealizować dzięki analizie zarówno aktów prawnych, jak i praktyki działań poszczególnych instytucji.

Problem szczególnie istotny w kontekście kształtowania rzeczywistości społeczno-politycznej w Polsce w ostatnich miesiącach podejmuje Alina Ciura, w której artykule mowa jest o werdykcie Trybunału Konstytucyjnego z 22 października 2020 roku dotyczącego przerywania ciąży. Autorkę szczególnie interesują skutki prawne werdyktu w sferze prawa publicznego i dochodzi do wniosku, że „doszło do rozszerzenia zakresu karalności przerywania ciąży”.

Łukasz Kamiński i Karolina Sawicka swój artykuł poświęcili instytucji skargi pauliańskiej i jej prawnym konsekwencjom w zakresie „podstawy powstania solidarności dłużników, zasady ponoszenia przez nich odpowiedzialności” oraz „roszczenia wobec współdłużników solidarnych w sytuacji niewypłacalności jednego z nich”. Autorzy opierają się na szerokich źródłach w literaturze oraz na orzecznictwie.

Ostatnim tekstem w części prawnej numeru jest *Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 8 grudnia 2017 r., II AKa 477/17*. Omawiany wyrok dotyczył stanu prawnego względniejszego dla oskarżonego, tzn. obowiązującego w czasie popełnienia czynu (przed nowelizacją kodeksu karnego). Wedle autorki stanowisko sądu wyrażone w uzasadnieniu „glosowanego orzeczenia budzi wątpliwości”, a niektóre wskazania wydają się być sprzeczne ze stanowiskiem Sądu Najwyższego. Mimo wszystko glosa ma charakter „częściowo aprobujący, częściowo krytyczny”, co znajduje uzasadnienie w zakończeniu przytaczanego tekstu.

Artykułem na pograniczu dyscyplin naukowych jest tekst *Sąd usiłuje przebaczyć... – Sąd Koleżeński w Domu Sierot i Naszym Domu w perspektywie new childhood studies*.

Autorka – Ada Tyimińska – stosuje metody i podejmuje problemy sytuujące się między pedagogiką, kulturoznawstwem, antropologią prawa i nowymi studiami nad dzieciństwem. W artykule dokonano refleksji na temat samorządności i działalności sądowniczej w Domu Sierot i Naszym Domu, instytucji związanych z Januszem Korczakiem. Według autorki funkcjonowanie Sądu Koleżeńskiego w powyższych podmiotach „stanowić może inspirację w zakresie tego, w jaki sposób angażować obywateli w stosowanie prawa”.

Klasyk polskiej literatury – Róża Żabczyńska z *Cudzoziemki* Marii Kuncewiczowej – proponowana jest jako problem badawczy w kolejnym tekście. Do analizy tej postaci Paulina Hendrysiak zastosowała psychologiczną metodę diagnostyczną stworzoną przez Nancy McWilliams. Autorka artykułu podejmuje refleksję teoretyczną na temat zastosowania badań psychologicznych w literaturoznawstwie oraz stosuje je do tytułowej bohaterki. Konkluzja artykułu sprowadza się do uznania zasadności stosowania psychoanalizy w badaniach literackich.

Tematem istotnym w kontekście starzenia się społeczeństw zajmuje się Krystyna Kacprowska, która „przedstawia związek pomiędzy aktywnością artystyczną a zdrowiem fizycznym i psychicznym osób starszych”. Główne formy zajęć przedstawione w tekście to: choreoterapia, arteterapia i muzykoterapia. Poza omówieniem ich założeń autorka przytacza również „opisy działań programów rządowych, które mają na celu wsparcie aktywności osób starszych”.

Do pandemii COVID-19 odnosi się w swoim artykule Paweł Laskowicz, który wskazuje na jej skutki w jednym z obszarów gospodarki, który najbardziej ucierpiał w ostatnich miesiącach, tj. sektorze turystycznym. Autor w swojej analizie opiera się na wielu źródłach, zarówno polskich, jak i zagranicznych, i przytacza twierdzenia wskazujące na kryzys, jaki będzie udziałem branży w pierwszym okresie po pandemii. Wskazuje również, że ze względu na zmiany przyrodnicze powinniśmy spodziewać się kolejnych pandemii, których skutki mogą być podobne do wywołanej przez COVID-19.

W artykule *Polifonia pamięci w reportażu Filipa Springera „Miedzianka. Historia znikania”* autor porusza problem relacji polsko-niemieckich na Dolnym Śląsku. Tytułowa polifonia odnosi się do pamięci ludności tego obszaru, która ma związek z narodowością poszczególnych osób. Przeszłość w utworze Springera jest zideologizowana i zmitologizowana, a samo „miasteczko, mimo że nie istnieje już materialnie, zaczęło egzystować jako metaforyczny/metafizyczny byt, na który składają się relacje i powiązania pamięci mieszkańców”. Aby doszło do pojednania różnych stron konfliktu, konieczne jest „przebaczenie, kompromis, otwartość” możliwe do urzeczywistnienia przez „dialog i odpominanie”.

W obszarze metodologii nauczania porusza się autorka kolejnego artykułu, w którym podjęła temat autonomii w nauczaniu języka angielskiego w klasach maturalnych. Magdalena Toporek omówiła podstawowe koncepcje związane z autonomicznym nauczaniem oraz przeanalizowała, na ile ma ono miejsce w ostatnich klasach szkół

średnich. Badania wykazały, że o ile sami uczniowie posiadają cechy autonomiczne, o tyle „w zdecydowanej większości przypadków rozwój autonomii napotyka na wiele przeszkód wynikających z niechęci lub braku świadomości samych nauczycieli oraz ograniczeń instytucjonalnych, takich jak programy nauczania czy wymogi egzaminacyjne”.

Jedną z najciekawszych dzielnic Gdańska – Nowego Portu – dotyczy artykuł Mateusza Janickiego omawiającego proces i plany rewitalizacji tego obszaru. Autor sytuuje rewitalizację Nowego Portu w kontekście innych dzielnic Gdańska poddawanych również temu procesowi oraz opiera ją na bogatej historii tej części miasta. Uznaje, że proces, który ma miejsce w dzielnicy, jest potrzebny i ocenia go pozytywnie, a jego efekty przyniosą również konkretne zmiany w przyszłości, takie jak np. „podniesienie się poziomu życia i lepszy odbiór dzielnicy przez zamieszkujące je osoby”.

Do dzienników jednego z najbardziej znanych dwudziestowiecznych polskich pisarzy Jarosława Iwaszkiewicza sięga Eliza Perkowska w celu rekonstrukcji wizerunku jego żony Anny. Według autorki Iwaszkiewiczowa miała poczucie pozostawania w cieniu męża oraz własnego improduktywizmu, co pozostaje w wyraźnym kontraście wobec dotychczasowego zarysowania problemu w literaturze przedmiotu, zgodnie z którym ich małżeństwo było traktowane jako „porozumienie duchowe”.

Problem jednego z najtragiczniejszych konfliktów zbrojnych po 1989 roku porusza Katarzyna Skała. Z artykułu jej autorstwa możemy poznać stanowisko Jana Pawła II wobec wojny w byłej Jugosławii na podstawie jego przemówień z lat 1991–1995. Badania prowadzone były za pomocą krytycznej analizy dyskursu pozwalającej na spojrzenie na „komunikaty Jana Pawła II w szerszym kontekście społecznym i politycznym”. To co szczególnie istotne po latach od upłynięcia konfliktu to pokojowy wymiar przemówień papieża Polaka, odnoszący się zarówno do relacji międzypaństwowych, jak i międzyreligijnych, ale również mających charakter ponadczasowy.

Artykuł Agaty Rydzewskiej *Aktorzy subpaństwowi jako podmioty dyplomacji* odnosi się do analizy tytułowego pojęcia aktorów subpaństwowych w kontekście zmieniających się na przestrzeni wieków relacji międzynarodowych. Autorka wprowadza również w tok wywodu pojęcie paradyplomacji oznaczającej aktywność zewnętrzną podmiotów subpaństwowych, czyli „działania zewnętrzne jednostek terytorialnych, prowadzone zgodnie, równoległe, a nawet czasami sprzecznie z założeniami polityki zagranicznej na poziomie narodowym”. W zakończeniu podejmuje również temat motywów do prowadzenia paradyplomacji, z których najwyraźniejsze dotyczą statusu regionów separatystycznych dążących do prowadzenia niezależnej od centrali w tym obszarze.

Tradycyjnie już numer zamykają artykuły związane z historią UG. Sięganie do historii naszej Alma Mater ma szczególne znaczenie w kontekście zakończonego w 2021 roku jubileuszu pięćdziesięciolecia uczelni. Pierwszy z artykułów autorstwa Anny Siekierskiej, reprezentującej Archiwum UG, dotyczy założyciela

poprzedniczki UG – Państwowej Wyższej Pedagogicznej w Gdańsku – Jana Schwarcz. Autorka opisuje jego dzieje życia na podstawie jego wspomnień oraz teczki osobowej z AUG.

Drugi z tekstów historycznych to wspomnienia fizyka, profesora i wieloletniego pracownika UG Bogumiła Lindego. Ze wspomnień dowiadujemy się o kolejnych stopniach i osiągnięciach autora, ale również tego, jak były one osadzone w przemianach politycznych, społecznych i ekonomicznych. Poznamy również trudności, jakie towarzyszyły wieloletniej pracy naukowej.